

ישיבה תורה ויראה דרבינו יואל ד'סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בעזהשי"ת

קונטרס

הלכות בטעמיהן

על

על עניני יו"ט שבועות

נלקט משו"ע הרב בעל התניא

לפי סדר סימני השלחן ערוך

ונעתק לפי סגנון לשונו הק' זי"ע ועכי"א

**הוצאת .
שביל הישר**

ע"ש הרה"ח ר' שלום ב"ר ישכר ו'ל
מרת הענא ב"ר יחזקאל שרגא ע"ה

סיון ה'תש"פ לפ"ג

כל הזכויות שמורות

Copyright © '20

Shvil Hayushor

84 Ross St. #3-E

Brooklyn N.Y. 11249

347-496-5935

סימן תצ"ד

סדר תפלת חג השבועות

מראש חודש.

א. נוהגין במדינות אלו שלא להתענות ושלא לומר תחנון מראש חודש עד ח' ועד בכלל, (דהיינו עד אחר מוצאי יום טוב הנקרא אסרו חג).

הטעם. לפי שמיד אחר ראש חודש התחיל משה להתעסק עמהם בענין קבלת התורה, 'בשנ' בשבת היה ראש חודש, 'ובשלישי' בשבת אמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו', 'וברביעי' אמר להם מצות הגבלה, השמרו לכם עלות בהר, 'ובחמישי' אמר להם מצות פרישה שיפרשו מנשותיהן היום ומחר, ויהיו נכונים ליום השלישי שהוא 'שבת' שבו נתנה תורה.

ערב יום טוב

ב. נהגו כל ישראל שלא להקזיז דם בשום ערב יום טוב ואין לשנות (סין תס"ח סעיף כב)

הטעם. לפי שביום שבועות קודם מתן תורה יצא רוח ששמו טבוח שאם לא יקבלו ישראל את התורה הי' טבוח לדמם ובשרם, לפיכך יש סכנה לדורות להקזיז דם באותו יום דהיינו בערב שבועות, וגזרו חכמים על כל ערב יום טוב משום ערב שבועות. (שם).

יום טוב שבועות

ג. ביום חמשים לספירת העומר הוא חג השבועות הנקרא עצרת בלשון חכמים, שנאמר תספרו חמשים יום והקרבתם וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש.

ד. לפי חשבון קביעות החדשים המסור בידינו (שחודש ניסן הוא מלא לעולם, וחודש אייר הוא חסר לעולם) והיה חג זה בששה בסיון.

הטעם. שהרי ימי הספירה מתחילין מט"ז בניסן, אם כן ט"ו יום שמט"ז עד סוף החודש, "וכ"ט יום" של אייר וששה ימים בסיון הם חמשים יום.

ה. לפיכך אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתנו.

הטעם. שבששה בסיון נתנה תורה לישראל.

ו. אבל בזמן שהיו מקדשין החדשים על פי הראי'ה הי' אפשר להיות חג השבועות בשבעה בסיון (אם היה גם חודש ניסן חסר) או בחמשה בסיון (אם היה גם חודש אייר מלא) אף שאינו ביום מתן תורה אין בכך כלום.

הטעם. שהכתוב לא תלה חג זה ביום מתן תורה, ולא בכמה ימים לחודש, רק בחמשים לעומר, אלא שלפי חשבון המסור בידינו לעולם יהיה יום חמשים לעומר בששה בסיון, שהוא יום מתן תורה.

הלכות הלכות שבועות בטעמיהן

תפלת ערבית בליל שבועות

ז. בכל ערבי ימים טובים נוהגין להקדים ערבית של יום טוב מבעוד יום.

הטעם. נתבאר בסימן רס"ז (ס"ב) משום שמוסיף מחול על הקודש.

ח. מכל מקום בליל שבועות מאחרין להתפלל אחר צאת הכוכבים.

הטעם. שאם יקדימו ויקבלו קדושת היום בתפלה מבעוד יום, הרי זה כמו שחסרו מעט ממ"ט ימי הספירה, והתורה אמרה שב"ע שבתות תמימות תהיינ"ה.

להיות נעורים בליל שבועות

מ. נוהגין הרבה להיות נעורים כל הלילה לעסוק בתורה (ועיקר העסק יהיה בתורה שבעל פה).

הטעם. (על פי פשוטו לפי שישראל היו ישנים כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעיר אותם כדאיתא במדרש, לכן אנו צריכין לתקן זה) (מג"א ריש סימן תצ"ד).

י. וצריכים הם לזהר שלא לברך על נטילת ידים בבוקר (עיין סימן ד').

הטעם. (שטעם נטילה זו הוא משום שנעשה כבריה חדשה, ואם לא ישן לא שייך זה). (ואחר שעשה צרכיו יברך על נטילת ידים (מ"ב סק"א)).

יא. ושלא לברך על הטלית קמן שהיה לבוש בו בלילה (עיין סימן ח).

הטעם. כיון דיש אומרים שכסות יום חייב להטיל בו ציצית אף אם רוצה ללבשו בלילה, אם כן לא היה זמן פטור לבגד זה, וכדי לצאת לדברי הכל טוב שיברך על טלית אחר ויפטור גם את זה שלן בו (סימן ח' סכ"ז).

יב. ולענין ברכת התורה יש אומרים שאין צריך לברך כשיאיר היום.

הטעם. כל זמן שלא הסיח דעתו מללמוד.

יג. ויש אומרים צריך לברך כשיאיר היום, והרוצה לצאת ידי ספק ישמע ברכת התורה מאחר ויתכוין לצאת ידי חובתו, אם אפשר, ואם לאו יברך בעצמו.

הטעם. כשאר ברכת השחר שנוהגין לברך אף על פי שלא נתחייב בהן (כגון שלא שמע קול תרנגול או שלא הלך או שלא לבש או שלא חגר), שאין הברכות על הנאת עצמו, אלא שמברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם וכן המנהג פשוט ואין לשנות.

(ולענין ברכת אלקי נשמה וברכת המעביר שינה, יראה לשמוע אלו שתי ברכות מאחר, ויכוין לצאת, ואם ישן בלילה ששים נישמין, לכולי עלמא יש לו לברך אותם, מ"ב סימן מ"ו ס"ק כ"ד בשם שער תשובה).

סדר תפלת שחרית

יד. בכל ימים טובים נוהגים לקרות המזמורים שמוסיפים בשבת בפסוקי דומרה.

הלכות שבועות בטעמיהן

ויש שמדלגין מזמור שיר ליום השבת ומתחילין טוב להודות לך, ואין נוהגין בן במדינות אלו.

הטעם. לפי שגם יום טוב נקרא שבת שנאמר ממחרת השבת ינפנו וגו'.

זו. בכל שלש רגלים צריך לגמור ההלל ביום ולברך עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות הלל.

הטעם. לפי שהוא מצוה מדברי סופרים מתקנת הנביאים.

קריאת התורה

זו. אחר גמר ההלל מוציאים שני ספרי תורות אחד לענינו של יום והשניה למפטיר, ולא די בספר תורה אחד ולגלול אחר כך עד פרשת המוספין.

הטעם. לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור.

יו. וקורין בספר תורה א' חמשה גברי בפרשת יתרו בחוד"ש השליש"י לצא"ת עד סוף הסדרה.

הטעם. שהוא עניני של יום, שבו נתנה תורה.

יח. הנוהגין לשורר אקדמות אחר שקראו בתורה פסוק ראשון, אשר על פי שמפסיקין באמצע הקריאה בדבר שאינו צורך הקריאה, אין למחות בידם.

הטעם. כי יש שמיישבין מנהגם.

יט. אבל במקום שאין מנהג, יותר טוב לשורר אקדמות קודם שיתחיל הכהן לברך לפני קריאת התורה, (וכן כיצב פתגם ביום שני, יותר טוב לומר קודם שיתחיל המפטיר לברך לפני ההפטורה), וכן נוהגין עכשיו בהרבכה מקומות.

הטעם. שלא יפסיק באמצע הקריאה בדבר שאינו צורך הקריאה.

כ. בעשרת הדברות יש שני מיני נגינות, האחד - עושה מכל דיבור פסוק אחד אף שהוא ארוך או קצר מאוד, דהיינו.

א. אנכי, ולא יהיה לך, לא תעשה לך, לא תשתחוה, ועושה חסד, הם פסוק אחד שאנכי ולא יהיה לך, בדיבור אחד נאמרו, (לפיכך תיבת פְּנִי נקודה בפת"ח ולא בקמ"ץ שאין שם אתנחתא ולא סוף פסוק.

ב. זכור, ששת ימים, ויום השביעי, כי ששת ימים, הם פסוק אחד שלם (לפיכך הכ' של תיבת "כָּל" הסמוכה לתיבת ועשית הוא רפויה ולא דגושה).

ג. ב' תיבות של לא תִרְצֵחַ הם פסוק אחד שלם (לפיכך הצד"י היא נקודה קמ"ץ כיון שיש שם סוף פסוק, והתי"ו דגושה, לפי שתיבת לא מוטעמת בטעם המפסיק, דהיינו טפחא).

ד. וכן לא תנאף הוא פסוק אחד שלם והתי"ו דגושה, והאל"ף נקודה קמ"ץ. וכן לא תגנוב התי"ו דגושה.

הלכות הלכות שבועות בטעמיהן

הטעם. שהוא מסודר לפי "הכתוב" שנכתב כל דיבור ודיבור בפרשה בפני עצמה, שמאנכי עד לא תשא היא פרשה סתומה ודיבור אחד, לכך נעשה ממנו פסוק אחד, וכן מזכיר על לא תרצח, אבל מלא תרצח עד לא תחמוד נכתב בד' פרשיות סתומות והם ד' דיבורים לכך נעשה מהם ד' פסוקים.

כא. והשני עושה מאנכי פסוק אחד, ומלא יהיה לך פסוק שני, (ולפי זה הנו"ן של פָּנֶי הוא בקמ"ץ, שיש שם סוף פסוק).

וכן זכור הוא פסוק אחד, וששת ימים הוא פסוק שני (ולפי זה הכ"ף של תיבת כל הוא דגושה).

לא תרצח לא תנאף ולא תגנוב ולא תענה הכל פסוק אחד, (ולפי זה כל תי"ו מהם רפויה, והצד"י של "תרצח" הוא בפת"ח, והאל"ף של "תנאף" היא בקמ"ץ לפי שיש שם אתנחתא).

הטעם. שהוא מסודר לפי "הקרי" שלענין הקריאה אין מלא תרצח עד לא תחמוד אלא פסיק אחד בלבד, דהיינו שאסור להפסיק במקום שלא פסוק לנו משה מסיני, אם כן כשקורין בפעם אחד הם??וקראים בנגינה המחברת אותן לעשות מכולן פסוק אחד.

כב. מכל מקום בעצרת נוהגין לקרות בציבור בהראשון לעשות מכל דיבור פסוק אחד (ויש נוהגין בן אף בשבת פ' יתרו ובשבת פ' ואתחנן, רק היחיד הקורא לעצמו קורא בשני).

הטעם. לפי שבו ביום נתנו עשרת הדברות, לכך קורין אותו כמו שנתנו כל דיבור בפסוק אחד.

קריאת המפטיר

כג. והמפטיר קורא בספר תורה כ' בפרשת פנחס וביום הביכורים.

הטעם. רבנן סבוראי וכן הנהיגו הגאונים שיקרא המפטיר בפרשת מוספין וסמכו להם על מה שאמרו חכמים שאמר אברהם לפני הקב"ה רבונו של עולם בזמן שאין בית המקדש קיים אין להם על מה שיסמכו, מה יהא על בני כשיחטאו שמא אתה עושה להם כדור המבול והפלגה, אמר הקב"ה כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקורין בהם מעלה אני עליהם כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם (סימן תפח ס"ו).

כד. ומפטיר בנביא במרכבה דחזקאל (ונוהגין לסיים בפסוק ותשאני רוח, אף שאינו כתוב כלל אצל המרכבה).

הטעם. על שם שנגלה הקב"ה בסיני ברבוא רבבות אלפי שנאן.

כה. ונוהגין במקצת מקומות שגדול וחכם קורא זאת ההפמרה.

ורמו לדבר. ולא כמעשה מרכבה ביחיד, אלא אם כן חכם ומבין מדעתו.

הלכות הלכות שבועות בטעמיהן

כו. יש נוהגין לאמרה מעומד, ולא המפטיר בלבד אלא אף מי שקורא אותה בלחש עם המפטיר קורא מעומד.

הטעם. מפני כבודה.

כז. המפטיר צריך לעמוד לכתחילה בכל ההפטורות.

הטעם. מפני כבוד הציבור.

כח. ביום טוב שני קורין חמשה גברי בפרשת (ראה) כל הבכור.

הטעם. שיש בו ענין הרגלים, לבוש).

כט. והמפטיר קורא בתורה וביום הביכורים כמו בראשון ומפטיר בנביא תפלה לחבבוק עד למנצח בנגינותי (ויש מתחילין מן וח' בהיכל קדשו).

הטעם. (שהוא גם כן מעשה מרכבה, לבוש).

מגילת רות

ל. נוהגין לקרות מגילת רות בשבועות שהוא זמן מתן תורתנו.

הטעם. כדי ללמוד שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני כמו שהיה לרות כשנתגיירה.

לא. ואין מברכין כלום על קריאת מגילה זו.

הטעם. לפי שחיוב קריאתה אינו נזכר בגמרא, ואינו אלא מנהג בעלמא, ואין יברך וצונו (סימן ת"צ סי"ז).

לשטוח עשבים

לב. נוהגין לשטוח עשבים בבית הכנסת ובבתים בשבועות.

הטעם. זכר לשמחת מתן תורה (שהיו עשבים סביב הר סיני שנאמר גם הצאן והבקר אל ירעו, שמע מינה שהיה שם מרעה, לבוש).

לג. ואף ביום טוב עצמו מותר לשוטחן אפילו אם אינן ראויין למאכל, ואין בהם איסור מוקצה.

הטעם. כיון שחשב עליהן מערב יום טוב לשוטחן ביום טוב.

לד. ואם חל שבועות אחר השבת, לא ישמחם בשבת אף שמותר לטלטלם.

הטעם. כששוטחן בשבת לצורך יום טוב הרי זה כמו מכין משבת ליום טוב, ואסור להכין כלום משבת ליום טוב אפילו בדבר שאין בו שם סרך מלאכה.

להעמיד אילנות

לה. נוהגין להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים.

הטעם. כדי להזכיר שבעצרת נידונין על פירות האילן ויתפללו עליהם.

הלכות בטעמיהן

הלכות שבועות

מאכלי חלב

לו. נוהגין בכל המקומות לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות ומנהג אבותינו תורה היא כי הרבה טעמים נאמרו על זה.

הטעם. זכר לשתי הלחם שהיו מביאין במקדש בעצרת, שאוכלין מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר וצריכין להביא עמהם ב' לחם על השלחן שהוא במקום מזבח (רמ"א סוף סימן תצ"ד).

לז. ולפי שמצוה לאכול בשר בכל יום טוב, לפיכך צריכין לזוהר שלא יבאו לידי איסור בשר בחלב ויעשו ככתוב ביורה דעה סימן פ"ח ופ"ט.

הטעם. שנאמר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו' והאנשים בזמן שבית המקדש היה קיים היו אוכלין בשר שלמים לשמחה, ועכשיו אין יוצאים ידי חובת שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש, ומכל מקום מצוה יש באכילת בשר ביום טוב כיון שנאמר בו שמחה.

לח. נהגו להרבות במיני מאכלים ביום טוב יותר מבשבת, וכן בגדי יום טוב צריכים להיות יותר טובים מבגדי שבת.

הטעם. דביום טוב נאמר בו שמחה, ובשבת לא נאמר בו שמחה.

לט. והנהגים לאפות לחם שנילש בחלב או בחמאה, יזהרו כשמסיקין התנור קודם האפייה שיסקוהו יפה, בענין שיהיו נציצות ניתזין ממנו (ושיהיו גחלים על פני כולו).

הטעם. כדי להפליט ממנו את רוטב של בשר שנשפך עליו לפעמים ונבלע בתוכו.

מ. וכן יזהרו ליקח מרדה חדשה להוציא בה לחם זה מן התנור, ולא יוציאוהו במרדה שמוציאין בה שאר לחמים שאינן של חלב (אפילו אם רוצים להפכה על צדה השני).

הטעם. לפי שעכשיו יהא נבלע בה טעם החלב בכל עוביה כשיוציאו בה לחם נילוש בחלב, ואחר כך כשיאפו לחם אחר לאכלו עם בשר ויוציאו במרדה זו יהא נפלט ממנו מעט החלב ויבלע בלחם (כדי קליפה).

מא. ואף שאם עבר ועשה כן מותר לאכול לחם שהוא עם בשר, מכל מקום הרי לבתחילה אסור לעשות כן.

הטעם. לפי שהוא נותן טעם בר נותן טעם של היתר, (לחם החלב במרדה, והמרדה בלחם סתם ועדיין כולו היתר), מכל מקום הרי לבתחילה אסור לעשות נ"ט בר נ"ט כמו שנתבאר בסימן צ"ה.

דין המחלק עשבי בשמים

מב. המחלק עשבי בשמים להציבור בבית הכנסת יזהר שלא לחלק לחם מברוך שאמר עד לאחר שמונה עשרה.

הלכות הלכות שבועות בטעמיהן

הטעם. שאסור להפסיק לברך על הריח, לפי שברכה זו אינה חובה כלל, שהרי אין צריך לברך על הריח אלא כשמתכוין להריח.

תענית חלום

מג. אסור להתענות תענית חלום בחג השבועות, ואינו דומה לשאר ימים טובים ושבתות שמותר להתנות בהם תענית חלום.

הטעם. לפי שהוא יום שנתנה בו התורה, וצריך לאכול ולשמוח בו, להראות שנות ומקובל לישראל יום שנתנה בו התורה.

אסרו חג

מד. במוצאי חג השבועות אסור להתענות מעיקר הדין.

הטעם. לפי שלדברי בית שמאי ??היה יום טבוח בזמן שבית המקדש קיים, דהיינו שבו ביום היו מקריבין עולות ראייה שלא היו יכולין להקריב ביום טוב עצמו, לפי שאין בהם צורך אוכל נפש, ואין מחללין יום טוב בשבילם כיון שעצרת יש לה תשלומין כל שבעה, (ואף לדברי בית הלל מותר להקריב ביום טוב עצמו, מכל מקום בדבר זה עשו הרבה מישראל כדברי בית שמאי להקריבם אחר יום טוב) ונעשה להם כמו יום טוב עצמו להאסר בו בהספד ובתענית, ואף עתה משחרב בית המקדש לא הותרה ההספד והתענית בו ביום.

מה. אבל במוצאי יום טוב האחרון של פסח ושל סוכות אין בהם איסור להתענות מעיקר הדין, אלא מחמת מנהג בעלמא.

הטעם. שלא היה יום טבוח אף לדברי בית שמאי, שכל עולות ראייה היו נקרבות במוצאי יום טוב הראשון שהוא חולו של מועד.

